

Бірюкова А. М.

*проректор Академії адвокатури України, професор,
адвокат, член дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії
м. Києва, заслужений юрист України*

ВЛАСНИЙ КОДЕКС ЧЕСТІ АДВОКАТА

Бронз Йосип Львович, людина з Великої літери, все своє життя присвятив адвокатській діяльності, у приватній та публічній сфері завжди відстоював дотримання колегами основних етичних принципів діяльності адвоката та наголошував на тому, що перш ніж починати працювати, адвокат повинен мати власний кодекс честі, до якого входить: обов'язкове дотримання принципу конфіденційності, принципу адвокатської таємниці, принципу добросовісності і компетентності, принципу пріоритету інтересів клієнта, принципу реклами. Але, Йосип Львович додає, що їх мало знати, потрібно розуміти що це таке [1].

Дійсно, розкриття змісту цих принципів у адвокатській діяльності, відображаються у нормах Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” та Правилах адвокатської етики.

Такий підхід відповідає загальносвітовій практиці щодо закріплення норм адвокатської етики у відповідних спеціальних документах, як на міжнародному, так і на національному, регіональному рівнях, а також на рівні окремих адвокатських утворень.

У даному питанні не є виключенням і Україна, де 17 листопада 2012 року вищим органом адвокатського самоврядування – установчим З'їздом адвокатів України були затверджені Правила адвокатської етики. 9 червня 2017 року Звітно-виборчий з'їзд адвокатів України затвердив нову редакцію Правил адвокатської етики, до якої, 15 лютого 2019 року З'їздом адвокатів України внесені зміни та доповнення.

У Правилах адвокатської етики визначається, що вони слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні ними своїх багатоманітних та іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвокатури та принципів її діяльності, визначених Конституцією України, Законом України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” та іншими законодавчими актами України, а також закріплюють єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката у дисциплінарному провадженні кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури. Метою Правил адвокатської етики Правила є уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури в сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загальновизнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві [2].

За порадою Бронза Й. Л., основні етичні принципи діяльності адвоката,

які звісно входять до системи орієнтирів етичної поведінки адвокатів, *мало знати, потрібно розуміти що це таке* [1].

Так, адвокатська таємниця, похідний від неї принцип конфіденційності, є незмінними атрибутами адвокатської діяльності з моменту її зародження як такої. Без дотримання адвокатської таємниці неможливо говорити про ефективність захисту адвокатом прав та законних інтересів своїх клієнтів, без дотримання принципу конфіденційності неможлива повна довіра між ними.

Прикрим є те, що деякі адвокати або не розуміють важливість дотримання ними адвокатської таємниці, або, що є неприпустимим, свідомо порушують дію цього принципу.

У затвердженому ВКДКА Узагальненні дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо адвокатської таємниці наведений приклад розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю – адвокат, яким з клієнтом був укладений договір про надання правової допомоги, дав обвинувальні свідчення проти клієнта, згоду на які вона не надавала, і які згодом лягли в основу обвинувачення її у скоєнні кримінальних правопорушень [3]. Звісно, адвоката було притягнуто до дисциплінарної відповідальності та застосовано дисциплінарне стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Врегулювання у Правилах адвокатської етики принципу пріоритету інтересів клієнта, стало результатом послідовного втілення міжнародних стандартів адвокатської етики в Україні. Зокрема, статтею 8 Правил адвокатської етики визначено, що у межах дотримання принципу законності адвокат зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з переваги інтересів клієнта.

Розуміння адвокатом змісту даного принципу є необхідною умовою для здійснення ним професійної діяльності. Очевидним є пріоритет інтересів клієнта не тільки перед власними інтересами адвоката, а й перед інтересами колег, партнерів та будь-яких інших осіб.

Гарантіями реалізації цього принципу в Україні можна виокремити такі нормативно закріплені юридичні та етичні обов'язки адвоката:

а) застосовувати всі розумно необхідні і доступні йому законні засоби для надання ефективної професійної правничої (правової) допомоги клієнту, здійснення його захисту або представництва;

б) сприяти за можливістю досудовому та позасудовому врегулюванню спорів між клієнтом та іншими особами;

в) утримуватись від використання своїх прав всупереч правам, свободам та законним інтересам клієнта;

г) перед прийняттям доручення неупереджено та об'єктивно повідомити клієнту:

– про наявність або відсутність фактичних і юридичних підстав для

виконання доручення;

- про існування поширеної несприятливої з точки зору гіпотетичного бажаного для клієнта результату практики застосування відповідних норм права;

- який час і обсяг роботи вимагається для виконання доручення;

- про можливий результат виконання доручення на підставі закону та практики його застосування, а також правові наслідки досягнення цього результату;

г) приділяти кожному дорученню розумно необхідну для його успішного виконання увагу, незалежно від розміру обумовленого гонорару;

д) оперативно виконувати доручення клієнта, обумовлені договором про надання правової допомоги, при дотриманні всіх інших вимог законодавства та Правил адвокатської етики [4, стор. 123, 124].

Нажаль, практика розгляду дисциплінарних справ стосовно адвокатів, свідчить про порушення деякими з них зазначених обов'язків.

Так, адвокат, в межах договору про надання правової допомоги, взяв на себе зобов'язання підготувати та подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції. Через п'ять місяців клієнту стало відомо про те, що адвокат не тільки не подав, а й не підготував апеляційну скаргу.

Про наявність якого власного кодексу адвоката може йти мова, коли адвокат своєю бездіяльністю порушив всі можливі норми Правил адвокатської етики, починаючи з принципу пріоритету інтересів клієнта і, закінчуючи порушенням адвокатом принципу добросовісності під час виконання доручення клієнта.

Така поведінка адвоката є не тільки предметом дисциплінарного провадження, а й стає предметом обговорення його клієнтів із родичами та знайомими, про неї стає відомо працівниками судових та правоохоронних органів, учасникам судочинства, представникам ЗМІ, іншим особам. Таким чином, негідний з етичної точки зору вчинок адвоката отримує розголос та певний резонанс у значної частини населення. При цьому, пересічні громадяни нерідко екстраполюють своє ставлення до окремо взятого недобросовісного адвоката на весь адвокатський корпус, що не може не підривати престиж професії в цілому, призводити до громадського осуду адвокатської діяльності як такої.

Нажаль, збільшується кількість звернень державних органів до органів адвокатського самоврядування щодо неетичної поведінки адвоката. Одне з таких звернень ставило на меті захист прав неповнолітньої дитини у справі про усунення перешкод у користуванні житлом, шляхом вселення у будинок. Під час розгляду дисциплінарної справи стосовно адвоката було з'ясовано, що він будучи представником відповідача, у день проведення судового засідання уклав зі своїм клієнтом договір купівлі-продажу будинку (про усунення перешкод у користуванні яким ставилося питання у позовній заяві) та надав до матеріалів справи відповідний витяг

з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності, згідно якого, адвокат-представник є власником цього будинку.

За таких обставин, є очевидним, порушення адвокатом принципу неприпустимості конфлікту інтересів, а саме, статті 9 Правил адвокатської етики, відповідно до якої, під конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками перед клієнтом, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи не вчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності.

Зазначене свідчить, що положення Правил адвокатської етики не тільки унормовують критерії слідування адвокатами високим етичним стандартам поведінки, а також, дозволяють адвокату обрати належну з моральної точки зору лінію поведінки та реалізувати настанови Бронза Й. Л. щодо наявності у адвоката власного кодексу честі, до якого входять основні етичні принципи діяльності адвоката.

Список використаної літератури:

1. Бронз Й. Л. О временах минувших и нынешних и об адвокатской этике. Международный морской журнал «СУДОХОДСТВО». 01.02.2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sudohodstvo.org/o-vremenah-minuvshih-i-nyneshnih-i-ob-advokatskoj-etike/>

2. Правила адвокатської етики. Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року «09» червня 2017 року. URL: [//unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila_2019_5cb72d3191e0e.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila_2019_5cb72d3191e0e.pdf). Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо звільнення осіб, які мають стаж роботи суддею або помічником судді, від проходження стажування в адвоката № 5095 від 18.02.2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71134.

3. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо адвокатської таємниці. Рішення ВКДКА № VII-010/2020 25 липня 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vkdka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki-kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-advokatskoji-tajemnitsi/>

4. Бірюкова А. М. Принцип пріоритету інтересів клієнта в системі етичних засад адвокатської діяльності. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С.121–128.